

בכורים משדה כזו כדין תורה], כיון שאין קנין לגוי בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר ובכורים –

אלא כיון דחזו חכמים דקא מקרי [לשון "מקרה"]⁽⁴⁾ ומזבני [מקילים הישראל לעצמם למכור את שדותיהם שבארץ ישראל לגוי, ולעבור על "לא תחנם"], ומשום דפברי העולם: הרי בקדושתיהו קיימן [בקדושתם הם עומדים], שהרי מביאים

כלומר: אכן אין עיקר חיובו בהבאת הביכורים, תקנת חכמים בלבד ומפני תיקון העולם, שהרי מדאורייתא חייב הוא בהם; אלא שמתחילה הפקיעו חכמים מצות ביכורים מן השדה משום סייג, ושוב החזירו את הדבר לקדמותו מפני תיקון העולם, וכדמפרש הגמרא ואזיל:

תקנה ראשונה לפוטרים מבכורים: מעיקרא הו מייתי מדאורייתא [בתחילה היו מביאים

דאמר "אין קנין", וכן כתבו הרמב"ן והרשב"א, והרמב"ן רמו על פירוש רש"י וכתב שאינו מחזור; וראה עוד ב"אילת השחר" ד"ה יש לעיין לרש"י.

ג. וב"משנת רבי אהרן" [זרעים סימן ח אות ט ד"ה דהנה] כתב, שמבואר בדברי רש"י אלו, שלמאן דאמר "אין קנין", אין הביאור שקנין הגוי אינו מעכב בקדושה של הקרקע, אלא שלמאן דאמר "אין קנין" אינו קנוי כלל לגוי, שבנוגע לקדושת הארץ ומצוותיה, מחשיבים אנו את הקרקע כאילו היא של ישראל.

ד. ויש מי שהעיר, כי לפי דברי רבי אהרן זצ"ל, מתבאר לשונו של רבה בעמוד א: "אף על פי שאין קנין לגוי בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר כו' יש קנין לגוי לחפור בה בורות שיחין ומערות", והובא שם בהערה 10 בשם הראשונים, שהחידוש בדין זה הוא, אף על פי שהוא מפקיע מעשרות ממנה; ואשר לכאורה צריך ביאור: מה הקשר שבין שני הדינים!?

ולפי זה אכן ענין אחד הוא, שאף על פי שאין לו זכות ממונית בארץ ישראל להפקיעה מקדושתה ומצוותיה וכאילו לא קנאה; מכל מקום אין זה מונע ממנו לעשות בה מעשים שיפקיעו ממנה מעשרות, כי לגבי זה יש לו קנין.

4. מהר"ם שי"ף; וראה רמב"ם בפירוש

ממנו הישראל, הרי הוא חייב לעשר, אבל אין המוכר חייב לעשר ממקום אחר את שביד הגוי; ואם כן מה הוכיחה הגמרא ממשנתנו, והרי משנתנו מחייבת אותו לקנות את הבכורים מיד הגוי ולהביאם, וחייב זה אינו אלא מפני תיקון העולם!?

ולזה ביאר רש"י, ש"אי אין קנין לגוי להפקיעה מקדושתה, הויה לה לענין קדושתה ברשות ישראל כאילו משכנה, וכיון דביכורים מצוה דרמיה עליה היא, ולא טבלי לאסור פירות באכילה [אין הפירות נעשים טבל לאוסרם באכילה קודם שהביא בכורים], מיחייב ליקח ולהביא; דלא דמי למעשר, דאפילו למאן דאמר "אין קנין" לא מיחייב לעשר על חלקו של גוי, דמעשר טביל ואסר ליה באכילה, ולא מצוה דרמיה עליה היא, אלא אם כן אוכלן או מוכרן דקא משתרי ליה [ראה לעיל מד א], אבל ביכורים מצוה דרמיה עליה היא".

ב. ב"חזון איש" [שביעית, הובא בליקוטים כאן דף נח א מדפי הספר, בסופו] תמה על רש"י: "אטו הקדושה מידי דמששא היא, שישאר בעלים על הקדושה ולא על השדה, ולמה ינהוג כאן בכורים כיון שהפירות של נכרי, ולמה יתחייב המוכר ליקח הפירות יותר מאיש אחר; ובתוספות [עמוד א ד"ה לוקח, ראה שם], נקטו בפשיטות שאין חייב ליקח, אפילו למאן